

Friluftstrategi

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning.....	3
Tidigare ställningstaganden.....	3
De nationella friluftsmålen	4
Centrala begrepp.....	4
Övergripande värdering och syfte med kommunens friluftslivsarbete.....	5
Inriktning och prioriteringar	6
Tillgång till natur och friluftsområden	6
Friluftsanläggningar.....	6
Samverkan.....	6
Kunskap och information	7
Uppföljning	7

Dokumentinformation Övergripande mål och ambitioner för kommunens friluftslivsarbete. Kopplad till utredning.		Dokumentansvarig Kommundirektör	
Antagen 2024-12-11, § 203	Antagen av Kommunfullmäktige	Reviderad -	Giltighet Tillsvidare
Aktualiserad -	Diarienummer KS 2021/238	Intranät ☒	Hemsida ☒
Dokumentmottagare ☒ Förvaltningsorganisation ☒ Kommunala bolag ☒ Allmänheten ☒ Förtroendevalda			
Andra regelverk som omnämns Översiktsplan 2017 (KF, 2017-12-13, § 197), Miljöstrategi (KF, 2024-03-13 § 26), Naturvårdsstrategi (KF, 2023-05-17 § 73), Skogspolicy (KF, 2023-06-21, § 108)			

Inledning

Detta är det första styrdokumentet med fokus på friluftslivet i Vänersborgs kommun. Vänersborg har en stor tillgång till friluftresurser i form av vatten- och naturområden. Strategins övergripande syfte är att sätta på pränt varför kommunen ska arbeta med friluftsliv och vilken inriktning det arbetet ska ha. Som en följd av det behöver kommunen även tydliggöra hur arbetet organiseras. Som underlag till strategin finns en utredningsrapport som redovisar kartläggning och analyser samt ger vägledning till genomförandet.

Strategin ska tillämpas där den är tillämplig av kommunstyrelsen, kultur- och fritidsnämnden, samhällsbyggnadsnämnden, byggnadsnämnden, miljö- och hälsoskyddsnämnden, barn- och utbildningsnämnden samt socialnämnden. Den berör även verksamheter hos kommunalt ägda eller delägda organisationerna Halle- och Hunneberg AB, Visit Trollhättan Vänersborg samt Kunskapsförbundet Väst.

Statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA) har använts för att medfinansiera arbetet med friluftstrategin.

Tidigare ställningstaganden

Enligt *Miljöstrategi 2030* (antagen av kommunfullmäktige 2024-03-13 § 26) ska naturvård, friluftsliv, rekreation och god tillgänglighet prioriteras i tätortsnära skog. Vidare ska det vara enkelt för alla invånare att ta sig till fots, med cykel eller med kollektivtrafik till grönområden och strandmiljöer, och naturmiljöer ska vara tillgängliga för alla.

I *Översiktsplan 2017* (antagen av kommunfullmäktige 2017-12-13 § 197) handlar utvecklingsprincip 4 om att *Bevara och utveckla grönområden och rekreativsmöjligheter*. Där finns bland annat följande formuleringar:

Människor söker olika typer av friluftsupplevelser. Därför bör områden utvecklas så att olika naturtyper finns representerade, så att många olika aktiviteter kan utövas och så att olika önskemål angående nyttjandet av friluftsområdet kan tillgodoses.

En målsättning är att alla som bor i kommunen ska ha möjlighet att ta sig med cykel till ett område lämpat för friluftaktiviteter. Det är viktigt att tillgängligheten är god. Det ska vara lätt att hitta fram till bra friluftsområden och att vistas där, också för barn, äldre och rullstolsburna. Men graden av tillrättaläggning bör variera så att även den som söker avskildhet och strapatser lätt ska kunna hitta till mer orörda platser.

I kommunens *Naturvårdsstrategi* (antagen av kommunfullmäktige 2023-05-17 § 73) finns bland annat prioritering 5 som handlar om att ytan kommunalt skyddad natur ska öka och där ett antal förslag presenteras till nya naturreservat eller andra områdesskydd för att bevara viktiga natur- och friluftsvärden. Strategins prioritering 6 handlar om att öka tillgängligheten till naturområden och kunskap om naturen.

Grundprinciperna i kommunens *Skogspolicy* (antagen av kommunfullmäktige 2023-06-21 § 108) innefattar bland annat att friluftslivet i skogen ska stärkas, att skogen ska bidra till ökad folkhälsa och ett aktivt föreningsliv, att förutsättningar för besöksnäring och turism ska skapas och att bra dialog ska eftersträvas med berörda parter.

De nationella friluftsmålen

Riksdagen fastställde 2012 tio nationella friluftsmål, som Naturvårdsverket har i uppdrag att följa upp¹:

1. Tillgänglig natur för alla
2. Starkt engagemang och samverkan
3. Allemansrätten
4. Tillgång till natur för friluftsliv
5. Attraktiv tätortsnära natur
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet

De nationella målen har varit en utgångspunkt för Vänersborgs kommuns arbete med friluftsstrategin. Då flera av de nationella målen överlappar varandra har friluftstrategins syfte och inriktning utformats efter en annan struktur, men alla de tio nationella målen täcks in av strategin.

Centrala begrepp

Friluftsliv

Vanligtvis används följande definition för friluftsliv:

”friluftsliv: vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”

3 §, Förordning (2010:2008) om statsbidrag till friluftsförbund

Detta kan omfatta många typer av aktiviteter, från promenader, bad eller picknick under bilresan till fågelskådning, bergsklättring och vandringssemester med tält.

Även om en förening ägnar sig åt tävlingssport kan en stor del av dess verksamhet klassas som friluftsliv så länge den sker utomhus med välbefinnande och naturupplevelser i centrum.

Friluftsområde

Med friluftsområde avses vissa, ofta större, natur- eller vattenområden som pekats ut i översiktsplan eller liknande handling för att de har en särskild betydelse för kommunens friluftsliv. Utpekade friluftsområden behöver inte ägas av kommunen. Allemansrätten innebär att allmänhet normalt sett får vistas där oavsett vem fastighetsägaren är. Om kommunen vill anlägga friluftsanläggningar eller på annat sätt underlätta för friluftsliv på annans fastighet kan avtal behöva upprättas.

Det är inte bara friluftsområden som har betydelse för friluftslivet. Även mindre naturområden, parker, badplatser med mera används för friluftsliv.

¹ Se mer på Naturvårdsverkets hemsida: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/friluftsliv/sveriges-friluftslivsmal/>

Friluftsanläggning

Med friluftsanläggning avses medvetet skapade konstruktioner som syftar till att underlätta eller förbättra för friluftaktiviteter. Det kan till exempel handla om stigar, sittbänkar, grillplatser, vindskydd, bryggor, iläggningsramper eller informationsskyltar. Även parkeringsplatser, toaletter och papperskorgar kan ses som del av friluftsanläggningar.

En friluftsanläggning kan vara såväl kommunal som privat eller statlig.

Övergripande värdering och syfte med kommunens friluftslivsarbete

Med utgångspunkt i Vänersborgs kommuns vision ”attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet” ska kommunens friluftslivsarbete

- (a) skapa mer jämlika förutsättningar att delta i och uppleva vardagsnära friluftaktiviteter i naturen som inte kräver så stora resurser av den enskilda;
- (b) utveckla och bevara friluftsområden och mötesplatser för att stärka natur-, kultur- och rekreationsvärden;
- (c) möjliggöra för utveckling av besöksnäring och föreningsverksamhet med koppling till friluftsliv; samt
- (d) öka kunskapen om allemansrätten och friluftslivets möjligheter och värden.

Att skapa *mer jämlika förutsättningar* att delta i och uppleva naturen handlar om att göra friluftslivet tillgängligt. Det innebär att arbeta för att minska och ta bort de hinder för deltagande som människor kan ha av funktionsmässiga, ekonomiska, sociala eller kulturella anledningar. Vänersborgs kommun vill stärka förutsättningarna för mer vardagsnära friluftsliv för återhämtning, rekreation och social samvaro i hela kommunen. Särskilt viktiga målgrupper är unga och äldre.

Att *utveckla och bevara friluftsområden* handlar om att strategiskt och långsiktigt tillvarata natur-, kultur- och rekreationsvärden. Det handlar bland annat om biologisk mångfald, kulturhistoriska lämningar, landskapsbild och vyer, men även om möjligheter till olika typer av friluftaktiviteter.

Att *möjliggöra för utveckling av besöksnäring och föreningsverksamhet* handlar om att stärka möjligheterna för olika aktörer att bidra till och vara delaktig i utvecklingen av friluftslivet i kommunen. I samverkan med andra parter kan kommunen möjliggöra för fler aktiviteter i naturen, ifråga om utvecklandet av upplevelsebaserade aktiviteter, mötesplatser och anläggningar.

Att *öka kunskapen* om allemansrätten och friluftslivets möjligheter och värden handlar om att informera, förvalta och bygga vidare på en kultur med stor betydelse för folkhälsa och samtidigt värna om våra naturresurser.

Sammantaget leder detta till ökad folkhälsa i linje med kommunens värdeord levande, attraktiv, hållbar och tillsammans.

Inriktning och prioriteringar

Tillgång till natur och friluftsområden

- I planering av bebyggelse och infrastruktur ska kommunen sträva efter att naturområden sparas eller utvecklas inom gång- och cykelavstånd från bostaden.
- Viktiga större friluftsområden ska pekas ut i översiktsplanen och skyddas från exploatering.
- Olika typer av friluftsområden behövs för att möta olika behov.
- Gång- och cykelvägar ska underlätta för boende i tätort att nå natur- och friluftsområden.
- Kommunen ska tillgodose parkering, toalett och avfallsinsamling vid friluftsområden där det bedöms finnas ett stort behov

Friluftsanläggningar

- Kommunala friluftsanläggningar ska i grunden vara kostnadsfria för alla att använda. Avgifter kan dock tas ut för viss infrastruktur, som till exempel parkeringsplatser och båtplatser, för att täcka driftskostnader.
- Kommunala friluftsanläggningar ska där så är möjligt och lämpligt göras tillgängliga enligt principen om universell utformning².
- Kommunen ska utveckla friluftsanläggningar inom friluftsområden och andra platser för bred användning för olika användargrupper.
- Kommunens satsningar på friluftsanläggningar ska prioriteras så att de kan användas av många kommuninvånare och besökare. Avvägningar behöver göras mellan geografisk spridning och fördelar med att samla anläggningar.
- Friluftsanläggningar kan behöva undvikas på platser med mycket höga bevarandevärden.

Samverkan

- Det ska finnas en tjänsteperson inom kommunorganisationen med övergripande samordningsansvar för friluftsfrågor.
- Kommunen ska organisera forum regelbundet där föreningar och andra organisationer som arbetar med friluftsfrågor erbjuds möjlighet till dialog om friluftsliv
- Föreningar ska erbjudas att söka ekonomiskt stöd för verksamhetsrelaterade kostnader kopplade till friluftsliv i enlighet med styrdokument för föreningsbidrag.

² Enligt Myndigheten för delaktighet kan universell utformning förklaras som ”design av produkter, tjänster och miljöer som är användbara för en så stor del av befolkningen som möjligt, utan att det krävs speciell anpassning” (<https://delaktighetsguiden.se/ordlista>). Det innebär anpassning till olika funktionsnedsättningar, men även andra aspekter på tillgänglighet ska vägas in, till exempel säkerhet för små barn och utrymme för barnvagnar. Avvägningar kan på vissa ställen behöva göras mellan tillgänglighet och miljöpåverkan.

- Kommunen ska samverka med andra kommuner och organisationer kring utveckling och förvaltning av friluftsområden, leder och andra anläggningar som sträcker sig utanför kommungränsen.

Kunskap och information

- Det ska finnas lättillgänglig information för kommuninvånare och besökare om kommunens friluftsområden och friluftsanläggningar.
- En friluftskarta ska bland annat visa platser för friluftsliv och friluftsanläggningar.
- Huvudleder ska vara tydligt uppmärkta och det ska finnas informationsskyltar vid entréer till friluftsområden.
- Kommuninvånare ska få tillgång till kunskap om friluftsliv och allemansrätt. Särskilt viktiga målgrupper är barn, unga och nyanlända från andra länder. Kommunen ska arbeta med detta bland annat inom förskola, grundskola, fritidsverksamheter och samhällsorientering för nyanlända.

Uppföljning

Strategin följs upp årligen i nämndernas verksamhetsberättelser i enlighet med kommunens styr- och ledningssystem. Utöver det görs en samlad uppföljning av strategin inom fem år för att utvärdera arbetet med genomförandet. Kommunstyrelsen ansvarar för denna uppföljning.